

บทที่ 6

การวิเคราะห์เพื่อการวางแผน

ในกระบวนการของการกำหนดกรอบในการศึกษาวิจัยเพื่อเสนอแนะแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด ระบุว่าปัจจัยที่มีผลอย่างยิ่งต่อการวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมีอยู่ด้วยกัน 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) คุณค่าและเอกลักษณ์ในพื้นที่ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน และ 3) การสนับสนุนจากนโยบายของรัฐ ดังนั้นในกระบวนการวิเคราะห์เพื่อการวางแผนจึงแยกประเด็นที่ทำการวิเคราะห์ออกเป็น 5 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง 2) การวิเคราะห์สภาวะการณ์ (SWOT Analysis) 3) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Analysis) 4) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participatory Analysis) และ 5) การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของนโยบายจากภาครัฐกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง หลังจากนั้น จึงสรุปผลที่ได้จากการวิเคราะห์ทั้งหมดเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวทางเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอดในลำดับต่อไป

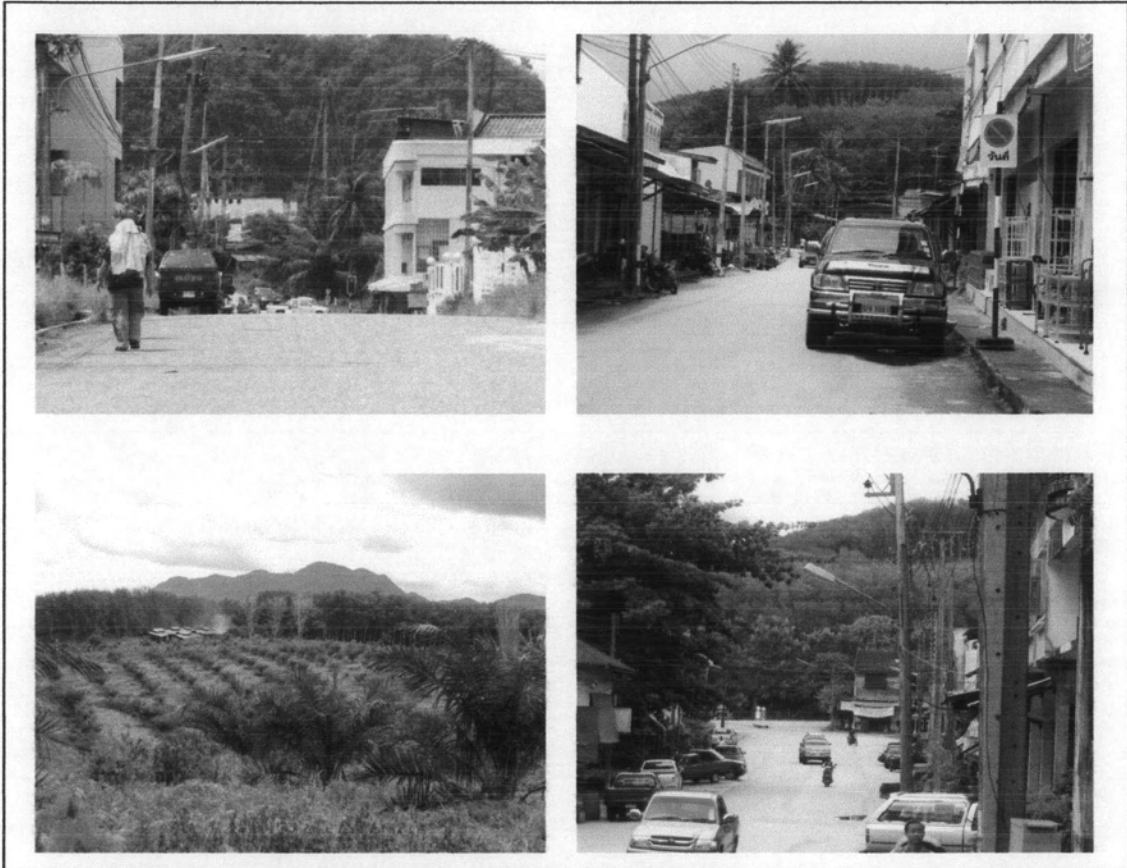
6.1 การวิเคราะห์ ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง

ในกระบวนการวางแผนเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาเมือง การวิเคราะห์ ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองถือเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางการอนุรักษ์และพัฒนาที่จะสามารถดึงเอาศักยภาพของเมืองออกมาให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน และสามารถแก้ไข้ปัญหาของเมืองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนการป้องกันแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางลบ และเสริมความแข็งแกร่งของเมืองนำเอาการแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองในทางบวกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต ดังนั้นในกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในลำดับต่อไป

6.1.1 ศักยภาพของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

เมืองห้วยยอดเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานยาวนานมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ความยาวนานของการยึดครองพื้นที่ของมนุษย์ยุคแล้วยุคเล่า ก่อให้เกิดภูมิทัศน์เมืองที่ค่อยๆ แปรเปลี่ยนไปตามเผ่าพันธุ์ของผู้คนที่ตั้งรกราก จากชุมชนระยะแรกบริเวณตำบลเขาขาว ซึ่งอาศัยที่ราบบนเนินเขาและคลองที่มีต้นน้ำจากเทือกเขาบรรทัดสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิต จนกระทั่งเป็นเมืองที่มีโครงสร้างซึ่งสลับซับซ้อนมากขึ้นในปัจจุบัน ด้วยภูมิ

ทัศนียภาพทางธรรมชาติ (Natural Landscape) ที่อยู่ท่ามกลางภูเขาสูงรายล้อมโดยรอบ เกิดเป็นทัศนียภาพที่งดงามด้วยทิวไม้ที่ลดหลั่นกันตามความสูง การตั้งถิ่นฐานของบ้านเรือนผู้คนที่มีรูปแบบกลุ่มอาคารเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพภูมิประเทศ ตลอดจนความเชื่อศรัทธาต่อหลักศาสนา ปัจจัยเหล่านี้ประกอบกันเป็นศักยภาพอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองในอนาคต

ภาพที่ 6.1 ภูมิทัศน์ของเมืองห้วยยอดที่รายล้อมด้วยภูเขา

นอกจากภูมิทัศน์เมืองที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นแล้ว ศักยภาพอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญของเมืองห้วยยอด คือความหลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ผ่านยุคผ่านสมัยที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมแบบเรือนพื้นถิ่น สถาปัตยกรรมแบบชิโน - โปรตุเกสแท้ สถาปัตยกรรมแบบชิโน - โปรตุเกสประยุกต์ สถาปัตยกรรมแบบจีนพื้นถิ่น สถาปัตยกรรมที่สร้างตามความเชื่อ สถาปัตยกรรมยุคทันสมัยนิยม และสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ นอกจากนี้องค์ประกอบของสถาปัตยกรรมที่หลากหลายดังกล่าวข้างต้น ยังมีคุณค่าและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นต่างจากแหล่งอื่น ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์ชุมชนเมือง

ชุมชนตลาดห้วยยอด

ชุมชนตลาดห้วยยอด

ชุมชนควนหนังชำ

อาคารเรียนโรงเรียนห้วยยอดคสังวิทยาการ

ภาพที่ 6.2 ตัวอย่างสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าระดับสูงในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอด

ในด้านสังคมวัฒนธรรม ชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดถือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนในพื้นที่สูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับเทศบาลอื่นๆ ในจังหวัดตรัง ประกอบกับลักษณะเฉพาะของวิถีชีวิตชาวห้วยยอดที่สนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การพบปะพูดคุยกันในร้านกาแฟ ประเพณีงานศพ เทศกาลถือศีลกินเจ เทศกาลแข่งม้ง เป็นต้น ความเข้มแข็งของชุมชนนี้เองจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการนำแผนและนโยบายด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองไปปฏิบัติจริง ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนจากภาคประชาชนและจะทำให้การดำเนินนโยบายต่างๆ ราบรื่นมากขึ้น นอกจากนี้คณะผู้บริหารเทศบาลตำบลห้วยยอดยังมีความเป็นเอกภาพและความมั่นคงในการบริหารจัดการสูงมากเนื่องจากเป็นคณะผู้บริหารที่สืบทอดบทบาทจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งภายใต้กรอบแนวคิดในการพัฒนาเทศบาลเดียวกัน จึงทำให้เกิดความต่อเนื่องในการดำเนินแผนและนโยบายระยะยาว ซึ่งแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูจัดเป็นแผนซึ่งไม่สามารถดำเนินการจนประสบผลสำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้น ความต่อเนื่องของการบริหารจัดการตามแผนและนโยบายจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง อีกทั้งคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลห้วยยอดเริ่มให้ความสำคัญต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านระบบการศึกษาและการส่งเสริม

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากการดำเนินโครงการต่างๆ ด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งสิ้น 184 โครงการ ในช่วงระยะเวลา 3 ปี (พ.ศ.2548 – 2550) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 39.23 ของโครงการทั้งหมด ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

กิจกรรมถนนเด็กเดิน

กิจกรรมค่ายศิลปะท้องถิ่น

กิจกรรมการเล่นพื้นบ้าน

กิจกรรมทำบุญตักบาตร

เทศกาลตรุษจีน

เทศกาลอาหารดีศรีห้วยยอด

ภาพที่ 6.3 ตัวอย่างโครงการและกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลห้วยยอด

นอกจากความเข้มแข็งของชุมชนและความเป็นเอกภาพของคณะผู้บริหารเทศบาลแล้ว ความร่วมมืออย่างแข็งขันของสถาบันการศึกษาในเขตเทศบาลอันได้แก่ โรงเรียนห้วยยอด โรงเรียนห้วยยอดดกถึงวิทยาคาร โรงเรียนห้วยยอดวิทยา โรงเรียนธาดาอนุสรณ์ และโรงเรียนวิวัฒน์วิทยา

รวมถึงสถาบันการศึกษาอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียงถือเป็นศักยภาพอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชน เนื่องจากสถาบันการศึกษาเหล่านี้สามารถสอดแทรกองค์ความรู้และแนวความคิดในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในชุมชนของตนให้กับเยาวชนในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาตนเองเป็นเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาสถาบันการศึกษาในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอด ต่างให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเพื่อรื้อฟื้นประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ถูกหลงลืมไปให้กลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้งเป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรม อาหารดีศรีห้วยยอด โครงการรื้อฟื้นประเพณีการชักพระ (ลากพระ) โครงการเทศกาลตรุษจีนย้อนยุค โครงการถนนเด็กเดิน และโครงการค่ายศิลปะเยาวชน เป็นต้น

จากการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในยุคสมัยต่างๆ กัน ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมขึ้นในเมืองห้วยยอด ทั้งวัฒนธรรมไทยพุทธ วัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน วัฒนธรรมชาวไทยมุสลิม และวัฒนธรรมชาวไทยคริสต์ แต่วัฒนธรรมที่หลากหลายเหล่านั้นกลับผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวห้วยยอด นับว่ามีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ยากจะหาได้จากเมืองอื่น ซึ่งส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับหลักศาสนาและความเชื่อความศรัทธา เช่น ประเพณีงานศพ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีชักพระ (ลากพระ) ประเพณีสารทไทย (ชิงเปรต) เทศกาลถือศีลกินเจ เทศกาลแข่งแม่้ง เทศกาลไหว้พระจันทร์ เป็นต้น นอกจากนี้เมืองห้วยยอดยังถือเป็นแหล่งกำเนิดของคณะหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงหลายคณะ เช่น คณะหนังสุทิพย์ลูกทุ่งบ้านเทิง เป็นต้น รวมทั้งคณะมโนราห์ที่ยังคงได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างไม่ขาดสาย เช่นเดียวกับกีฬาพื้นบ้าน ได้แก่ การชนโค การตีไก่ และการกวดปลา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ใดในอำเภอห้วยยอด ล้วนแล้วแต่ยังคงยึดถือปฏิบัติกันอย่างเคร่งครัด และมีการสืบทอดภูมิปัญญาและความเชื่อความศรัทธาของท้องถิ่นจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่องและเข้มข้น จนอาจกล่าวได้เลือดแห่งบรรพบุรุษของชาวห้วยยอดไม่ได้เจือจางลงไปตามกาลเวลา แต่กลับเข้มข้นมากขึ้นด้วยพลังของคนรุ่นใหม่ที่จะช่วยสืบสานมรดกทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนต่อไป

หากพิจารณาในระดับจังหวัดตรัง จะเห็นได้ว่า เทศบาลตำบลห้วยยอดถือเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของจังหวัดตรัง เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมตั้งอยู่รายรอบ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งล้วนแล้วแต่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป เช่น ถ้ำทะเลเขากอบ ทะเลสองห้อง ถ้ำวัดศิวิวิหาร ถ้ำเขาปินะ ถ้ำเขาสาย ถ้ำอิโสะ วัดहुแกง วัดเขาพระยอด วัดถ้ำพระพุทธโกษีย์ ถ้ำตรา ถ้ำหมูดิน น้ำตกปากแจ่ม น้ำตกโตนคลาน วัดห้วยยอด รวมทั้งศาลเจ้าที่มีชื่อเสียงอีกหลายแห่ง ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่เป็นประโยชน์ต่อการขยายความเชื่อมโยงของแนวความคิดด้านการอนุรักษ์

ชุมชนเมืองไปยังพื้นที่อื่นๆ โดยรอบเทศบาลตำบลห้วยยอด โดยอาศัยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นสื่อกลาง

จากการวิเคราะห์ในกระบวนข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ศักยภาพของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมีอยู่ด้วยกัน 8 ประการได้แก่ 1) คุณค่าและเอกลักษณ์ของภูมิทัศน์เมือง 2) ความหลากหลายของรูปแบบสถาปัตยกรรม 3) ความเข้มแข็งของชุมชน 4) ความเป็นเอกภาพของคณะผู้บริหารเทศบาล 5) ความร่วมมือจากสถาบันการศึกษา 6) คุณค่าและเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม 7) ความเข้มข้นในการสืบทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น และ 8) แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมในระดับอำเภอ

6.1.2 ปัญหาของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

เมืองห้วยยอดเป็นเมืองที่มีการขยายตัวค่อนข้างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เมืองเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นศูนย์กลางพาณิชย์กรรมระดับภูมิภาคมาเป็นศูนย์กลางด้านที่อยู่อาศัยทำให้เกิดโครงการหมู่บ้านจัดสรรขึ้นมากมายบริเวณรอยต่อระหว่างเมืองกับชนบท เช่น ชุมชนถนนแพรก ชุมชนตาชี ชุมชนวัฒนา เป็นต้น การรุกกล้าของโครงการที่อยู่อาศัยขนาดใหญ่เหล่านี้ ทำให้สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่งดงามของพื้นที่สวนยางพารา สวนปาล์มน้ำมัน สวนผลไม้ผสมผสาน ป่าไม้เศรษฐกิจ ป่าไม้ธรรมชาติ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอดลดคุณค่าความสำคัญลง พื้นที่ที่เป็นเขาถูกปรับแต่งจนกลายเป็นพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกก่อสร้างบ้านพักอาศัย การขุดดินเพื่อถมพื้นที่ทำให้เกิดการไหลของหน้าดิน (Landslide) ส่งผลให้คลองบริเวณดังกล่าวตื้นเขินและหมดสภาพความเป็นคลองในที่สุด ตัวอย่างผลกระทบทางลบเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เกิดจากการขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็วและไร้การควบคุมนั่นเอง

นอกจากนี้การขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เมืองเก่ายังส่งผลให้เกิดความขัดแย้งของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมขึ้นในชุมชนอีกด้วย ตัวอย่างเช่น ในชุมชนวัฒนาซึ่งมีการก่อสร้างบ้านพักอาศัยในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิมทำให้ อาคารบางส่วนของชุมชนดั้งเดิมถูกทำลายไปและแทนที่ด้วยอาคารสมัยใหม่ซึ่งขัดแย้งกับรูปแบบอาคารแบบดั้งเดิม ซึ่งนับวันปัญหาในลักษณะนี้จะยิ่งทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตออกไปในพื้นที่อื่นๆ มากขึ้น ซึ่งสาเหตุหลักของปัญหาเหล่านี้ นอกจากจะมาจากการขยายตัวอย่างไร้การควบคุมของพื้นที่เมืองแล้ว ส่วนหนึ่งยังมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจในแนวความคิดด้านการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมในชุมชนอีกด้วย ประชาชนยังขาดความรักความภาคภูมิใจ และความหวงแหนในสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมที่สะท้อนความเป็นมาของบรรพชนในอดีต อีกทั้งยังขาดการสนับสนุนในการเผยแพร่ องค์ความรู้ ตลอดจนกระบวนขั้นตอนและแรงจูงใจในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมจากภาครัฐ ตัวอย่างเช่น อาคารริมถนนเพชรเกษมในชุมชนตลาดห้วยยอด ซึ่งในอดีตกลุ่มอาคารจะมีความสอดคล้องกลมกลืนกันด้วยสถาปัตยกรรม

แบบจีน และสถาปัตยกรรมแบบชิโน-โปรตุกีส แต่ปัจจุบันอาคารบ้านแถวแบบจีน และตึกแถวแบบชิโน-โปรตุกีส หลายหลังถูกรื้อทำลายลงเนื่องจากสภาพอาคารที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา และถูกแทนที่ด้วยอาคารสมัยใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างรุนแรงในชุมชน

ชุมชนตลาดห้วยยอด

ตลาดศรีศุภผล

ภาพที่ 6.4 ตัวอย่างความขัดแย้งของภูมิทัศน์เมืองในเทศบาลตำบลห้วยยอด

ปัญหาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมไม่ได้หมดเพียงแค่นั้น นอกจากความขัดแย้งของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อเป็นวงกว้างในหลายชุมชนแล้ว การขาดการดูแลรักษาต่อสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่กำลังทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น อาคารที่ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีหลายหลังถูกปล่อยให้ทิ้งร้างขาดการดูแลรักษาและซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดี ตัวอย่างเช่น อาคารบ้านพักอาศัยของขุนชลข ในชุมชนกวนอู ซึ่งถือเป็นอาคารแบบชิโนโปรตุกีส ที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอห้วยยอด และเป็นอาคารที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในแง่ของประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองปัจจุบันอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรมจนแทบจะไม่หลงเหลือองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิมอยู่เลย รวมทั้งโรงเลื่อยห้วยยอด ซึ่งเดิมเคยเป็นโรงเลื่อยที่มีขนาดใหญ่มากที่สุดในจังหวัดตรัง สร้างรายได้และยกระดับสภาพเศรษฐกิจของเมืองห้วยยอดให้ทัดเทียมกับหัวเมืองใหญ่อื่นๆ ได้อย่างสง่างาม แต่หลังจากการยกเลิกสัมปทานป่าไม้ อาคารหลังนี้กลับปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม และรอวันที่จะพังทลายลงไปพร้อมๆ กับหลักฐานความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจที่สำคัญของเมืองห้วยยอดในที่สุด

บ้านพักขุนซลา

โรงเลื่อยห้วยยอด

ภาพที่ 6.5 ตัวอย่างอาคารที่ถูกปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรมขาดการดูแล

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านสถาปัตยกรรมในเมืองห้วยยอด นอกจากการขยายตัวของเมืองอย่างไร้การควบคุมและการขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมของคนในชุมชนแล้ว ปัจจัยอย่างหนึ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้คุณค่าและเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมในพื้นที่ลดลงนั่นก็คือ การเข้ามาของลัทธิทางเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล ซึ่งมีการแข่งขันในการโฆษณาประชาสัมพันธ์ที่สูงมาก องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคารพาณิชย์แบบชิโนโปรตุกีส และสถาปัตยกรรมแบบจีน หลายหลังถูกบดบังด้วยป้ายโฆษณาสินค้าฟุ่มเฟือยในลัทธิดิจิทัลหลากหลายชนิด ด้านหน้าอาคาร (façade) ที่เคยเชื่อมต่อกันด้วยเส้นสายแห่งองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สร้างสรรค์ผ่านฝีมือช่างที่งดงามวิจิตรกลับถูกแทรกกลางด้วยวัฒนธรรมหรือลัทธิสมัยใหม่ ทำให้คุณค่าทางสถาปัตยกรรมของอาคารเหล่านั้นถูกทำลายลงแม้ว่าองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่จะถูกรักษาไว้ภายใต้หน้ากากของลัทธิใหม่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ก็ตาม

ชุมชนตลาดห้วยยอด

ชุมชนตลาดห้วยยอด

ภาพที่ 6.6 ตัวอย่างความขัดแย้งของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมกับลัทธิทางเศรษฐกิจแบบใหม่

ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอด การจัดสรรงบประมาณจะถูกแบ่งออกตามนโยบายการพัฒนาในด้านต่างๆ ซึ่งงบประมาณส่วนใหญ่จะถูกจัดสรรให้กับนโยบาย การพัฒนาด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเป็นหลัก มีเพียงงบประมาณเพียงแค่น้อยเท่านั้นที่จัดสรรให้กับนโยบายการส่งเสริมวัฒนธรรมและการศึกษา อีกทั้งการจัดเก็บรายได้เพื่อเป็นงบประมาณในการดำเนินนโยบายต่างๆ ของเทศบาลตำบลห้วยยอด ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา กลับมีรายรับรวมที่น้อยลง ทำให้งบประมาณที่จัดสรรสำหรับนโยบายด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองย่อมน้อยลงไปเป็นเงาตามตัว

ตารางที่ 6.1 รายรับของเทศบาลตำบลห้วยยอดในช่วงปี พ.ศ. 2548 - 2550

หมวด/ประเภท/รายละเอียด	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
1. หมวดภาษีอากร	34,049,568.97	30,150,707.82	29,880,000
2. หมวดค่าธรรมเนียมค่าปรับและใบอนุญาต	803,482.86	1,294,940.32	757,500
3. หมวดรายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์	168,435.66	535,642.53	442,350
4. หมวดรายได้เบ็ดเตล็ด	210,244	231,021	111,500
5. หมวดรายได้จากทรัพย์สิน	308,231.20	546,572.19	260,000
รายรับจริงไม่รวมเงินอุดหนุน	35,539,962.69	32,758,883.86	31,451,350
6. หมวดเงินอุดหนุน	14,853,253.38	17,057,433	17,057,000
รวม			
7. เงินได้จ่ายขาดเงินสะสม	-	-	-
8. เงินกู้ ก.ส.ท.	-	-	-
รวมรายรับทั้งสิ้น	50,393,216.07	49,816,316.86	48,508,350

ที่มา : กองคลัง สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอด

ในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ.2548 - 2550) เทศบาลตำบลห้วยยอดมีความพยายามที่จะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้นไม่ว่าจะเป็น การรื้อฟื้นประเพณีการลากพระ การจัดกิจกรรมอาหารดีศรีห้วยยอด การจัดกิจกรรมภาพเก่าเล่าเรื่องห้วยยอด ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่นแต่อุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้นโยบายด้านการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรนั่นคือ ขาดการศึกษาวิจัยข้อมูลด้านมรดกทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความรักความหวงแหนและความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์อันยาวนานของเมืองห้วยยอดให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชนนั่นเอง

โดยสรุปปัญหาของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมีตัวแปรที่สำคัญ 3 ประการ คือ การขยายตัวของเมือง จิตสำนึกของประชาชน และนโยบายของภาครัฐ โดยสามารถแบ่งประเด็นของปัญหาออกเป็น 8 ประเด็นด้วยกัน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางธรรมชาติจากการรุกรานของพื้นที่เมือง 2) การเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากการขยายตัวของเมืองอย่างไร้การควบคุม 3) คุณค่าและเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมที่เสื่อมถอยลงเนื่องจากประชาชนขาดจิตสำนึก 4) ความขัดแย้งของสถาปัตยกรรมดั้งเดิมและอาคารสมัยใหม่ 5) การขาดการดูแลรักษาสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า 6) การเข้ามาของลัทธิทางเศรษฐกิจของโลกยุคดิจิทัล 7) ล้าส่วงานการจัดสรรงบประมาณด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของสำนักงานเทศบาล และ 8) การขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าเอกลักษณ์ของเมือง

6.1.3 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

ในอดีตที่ผ่านมาเมืองห้วยยอดเป็นเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยของนโยบายจากภาครัฐเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองครั้งแล้วครั้งเล่า จากเมืองที่เกิดขึ้นพร้อมกับความรุ่งเรืองของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ดีบุก ต่อด้วยการเป็นเมืองศูนย์กลางพาณิชย์กรรมระดับภูมิภาคในฐานะเมืองทางผ่าน จนกระทั่งเป็นเมืองศูนย์กลางที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน และในอนาคตอันใกล้เมืองห้วยยอดอาจจะต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้ง ในกระบวนการการวางแผนด้านการอนุรักษ์ จะต้องกำหนดทิศทางของแผนและนโยบายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพของเมืองในอนาคต ดังนั้น การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเมืองในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยแบ่งแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองทางบวกและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองทางลบ

6.1.3.1 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองทางบวก

การเปลี่ยนแปลงบทบาทเมืองจากศูนย์กลางพาณิชย์กรรมมาเป็นศูนย์กลางที่พักอาศัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้เกิดแนวความคิดเมืองนำอยู่ขึ้นในแผนพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอด โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้มีประสิทธิภาพ เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น มีความพยายามจะพัฒนาคุณภาพของระบบการศึกษา การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และการสร้างพื้นที่สาธารณะและพื้นที่สีเขียวให้เป็นสวัสดิการทางสังคมขึ้นในหลายๆ พื้นที่ เช่น สนามกีฬาากลางอำเภอห้วยยอด สวนสาธารณะตำหนักนรมย์ สนาม

กีฬาโรงเรียนห้วยยอดกิ่งวิทยาคาร สนามกีฬาโรงเรียนห้วยยอด และในปัจจุบันกำลังเริ่มก่อสร้างสวนเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา ในพื้นที่เขตทางของการรถไฟอีกด้วย และมีแนวโน้มว่าแนวความคิดเมืองน่าอยู่จะยังคงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอด เพื่อรองรับการขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยโดยเฉพาะบริเวณด้านทิศเหนือของเขตเทศบาลต่อไปในอนาคต

ในขณะเดียวกันในช่วงระยะหลัง เทศบาลตำบลห้วยยอดเริ่มให้ความสำคัญกับนโยบายด้านการพัฒนาการศึกษาและการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น โดยจะเห็นได้ประสิทธิผลของโครงการต่างๆ ด้านการอนุรักษ์และวิสัยทัศน์การพัฒนาของจังหวัดที่มุ่งเน้นจะพัฒนาเมืองห้วยยอดให้เป็นสวรรค์แห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และพัฒนาการเกษตรสู่สากล ซึ่งในอนาคตอันใกล้เทศบาลจะมีนโยบายแผนและโครงการด้านการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอดในอนาคต

อย่างไรก็ดีในอนาคตอันใกล้เมืองห้วยยอดอาจจะต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญอีกครั้ง เนื่องจากมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาตรังขึ้น บริเวณบ้านหนองยูง ด้านทิศเหนือของเขตเทศบาล ซึ่งจะทำให้บทบาทของเมืองห้วยยอดเปลี่ยนเป็นเมืองศูนย์กลางด้านการบริการการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจะทำการเปิดสอนในสาขาวิชาบริหารธุรกิจ และการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง เนื่องจากจะได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากมหาวิทยาลัยตลอดจนการส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองต่อไป

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงอีกประการหนึ่งของเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อแนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนเมือง นั่นคือ การเปลี่ยนแปลงระบบพาณิชย์กรรมแบบมหภาคมาเป็นแบบจุลภาค หรืออีกนัยหนึ่งคือ การเปลี่ยนแปลงบทบาททางเศรษฐกิจจากการติดต่อซื้อขายสินค้าและบริการระหว่างหัวเมืองต่างๆ ในอดีต มาเป็นการติดต่อซื้อขายภายในชุมชนในระดับย่อยมากขึ้น และมีแนวโน้มว่าระบบพาณิชย์กรรมแบบจุลภาคหรือการค้าปลีก - ขาย แลกเปลี่ยนกันเองในท้องถิ่นกำลังมีบทบาทมากขึ้น ในขณะที่ระบบพาณิชย์กรรมแบบมหภาคกลับลดลงและอาจยุติบทบาทลงในที่สุด แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้จะส่งผลดีต่อการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์ชุมชนเนื่องจากการรื้อฟื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างสินค้าและบริการที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น แตกต่างจากสินค้าจากภาคอุตสาหกรรม (Mass Product) ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความหลากหลายของสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยเฉพาะสินค้าประเภทอาหารซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าอย่างหนึ่งของชาวห้วยยอด

จากการศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลเชิงบวกต่อการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง สามารถสรุปได้เป็น 4 ประเด็น คือ 1) แนวความคิดเมืองน่าอยู่ 2) นโยบายด้านการพัฒนาการศึกษาและการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น 3) บทบาทการเป็นศูนย์กลางบริการด้านการศึกษา และ 4) การเปลี่ยนแปลงของระบบพาณิชยกรรมของเมือง

6.1.3.2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองทางลบ

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของเมืองครั้งแล้วครั้งเล่าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ได้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเพียงด้านเดียว มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อทางลบเช่นกัน แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองที่มีผลกระทบต่อทางลบที่เห็นชัดเจนและมีผลรุนแรงที่สุด คือ แนวโน้มการขยายตัวของเมืองรุกล้ำเข้าไปในพื้นที่ชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ด้านทิศเหนือของเขตเทศบาล ซึ่งเป็นพื้นที่สีเขียวปกคลุมด้วยสวนยางพารา สวนปาล์ม น้ำมัน สวนผลไม้แบบผสมผสาน สวนป่าเศรษฐกิจ และป่าไม้ธรรมชาติ การรุกล้ำของเมืองซึ่งนับว่าจะยิ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นจะส่งผลให้เกิดการทำลายภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่สวยงามของเมือง และในระยะยาวอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตของคนในชนบทจนทำให้รากฐานทางวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมซึ่งสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษต้องสูญสลายไปในที่สุด เช่นเดียวกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านสถาปัตยกรรมซึ่งมีแนวโน้มว่า สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าหลายหลัง ถูกทำลายลงเนื่องจากประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมที่ถูกต้องประกอบกับการชบเซาของภาคพาณิชยกรรมจึงทำให้อาคารพาณิชย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารที่เก่าแก่และมีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมจะถูกปรับเปลี่ยนโครงสร้าง และองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยที่เปลี่ยนแปลงไป ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นทำให้สถานการณ์ของสถาปัตยกรรมที่มีคุณค่าของเมืองห่วยยอดมีแนวโน้มที่จะต้องเผชิญกับความเสี่ยงที่รุนแรงในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การเกิดขึ้นของวิทยาลัยการอาชีพห้วยยอด และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาตึกบริเวณบ้านโคกแคและบ้านหนองยูง ทางด้านทิศเหนือของเขตเทศบาล ทำให้เกิดศูนย์กลางของเมืองแห่งใหม่ขึ้นในบริเวณนั้น ประกอบกับการเกิดตลาดขึ้นพร้อมกัน 2 แห่ง บริเวณวิทยาลัยการอาชีพห้วยยอด ทำให้ศูนย์กลางใหม่ของเมืองแห่งนี้ในวันข้างหน้าจะยังมีความเจริญและขยายตัวออกไปมากขึ้น จึงเป็นไปได้ว่าศูนย์กลางเดิมของเมืองห้วยยอด บริเวณชุมชนตลาดห้วยยอดอาจจะค่อยๆ ลดบทบาทความสำคัญลงจนกระทั่งมีการย้ายศูนย์กลางของเมืองไปยังตำบลเขาขาวในอนาคต ซึ่งหากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจริง ความสำคัญของชุมชนเก่าแก่ของเมืองห้วยยอดก็จะลดบทบาทลง และไม่ได้รับความสนใจในการดำเนินนโยบายต่างๆ จากภาครัฐเหมือนในอดีต ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองในอนาคต

นอกจากนี้ การเปลี่ยนศูนย์กลางเมืองอาจจะส่งผลให้เกิดการขยายตัวของเมืองใหม่ในพื้นที่ชุมชนเก่าแก่ เช่น ชุมชนควนหนังข้า ชุมชนเขาขาว เป็นต้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความขัดแย้งของภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การวิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของเมืองสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางลบของเมือง คือ การกระจายศูนย์กลางเมืองไปยังพื้นที่ด้านทิศเหนือ ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 4 ประเด็นหลักๆ คือ 1) การขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชนบท 2) สถานการณ์ด้านสถาปัตยกรรมที่เลวร้ายลง 3) การเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางของเมือง และ 4) การขยายตัวของเมืองในพื้นที่ชุมชนดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์ ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบวกและด้านลบในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมือง ผนวกกับการวิเคราะห์คุณค่าและเอกลักษณ์ของพื้นที่ศึกษาทั้งในระดับเมืองและระดับชุมชนนำไปสู่การสร้างกรอบการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอดร่วมกับกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์เมืองห้วยยอด ทั้งนี้เพื่อกำหนดแนวทางร่วมกันว่าต้องการให้แนวทางการอนุรักษ์เมืองห้วยยอดควรเป็นไปแนวทางใด โดยที่ประชุมเชิงปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยกลุ่มเครือข่ายการอนุรักษ์เมืองห้วยยอด ตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเห็นตรงกันว่า เมืองห้วยยอดมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองแบบมีส่วนร่วมได้ และต้องการให้แนวความคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองถูกเผยแพร่และมีประสิทธิผลผ่นวงกว้าง หลังจากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT Analysis) เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของเมือง ในการดำเนินนโยบายตามกรอบการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองที่วางไว้ต่อไป

6.2 การวิเคราะห์สภาพการณ์ (SWOT Analysis)

การวิเคราะห์สวอท หรือ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในกระบวนการวางแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินและวิเคราะห์สภาพการณ์ของเมือง และนำไปสู่แนวทางในการพัฒนาเมืองต่อไป โดยมีประเด็นสำคัญที่จะทำการวิเคราะห์ 4 ประเด็นด้วยกัน คือ 1) จุดแข็ง (Strengths) 2) จุดอ่อน (Weaknesses) ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายใน 3) โอกาส (Opportunities) และ 4) อุปสรรค (Threats) ซึ่งเป็นปัจจัยจากภายนอก ซึ่งในกระบวนการวิเคราะห์เพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด จะทำการวิเคราะห์สภาพการณ์ในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเท่านั้น ทั้งนี้ การวิเคราะห์สวอทในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองในครั้งนี้ ได้ระดมความคิดเห็นจากคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอด คณะกรรมการพัฒนาเทศบาล ซึ่งประกอบด้วย ตัวแทนจากภาครัฐ/

เอกชน ภาคประชาคมและผู้นำชุมชนทั้ง 8 ชุมชนในเขตเทศบาล ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์สภาพการณ์มีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในระดับรายละเอียดมากที่สุด

6.2.1 จุดแข็งของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

เมืองห้วยยอดถือเป็นเมืองที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ที่โดดเด่นและชัดเจน ประกอบด้วย ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและยังคงรักษาคุณค่าแบบดั้งเดิมเอาไว้ อย่างสมบูรณ์ตลอดจนประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยาวนานตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เกิดจุดแข็งในบริบทของการอนุรักษ์ และฟื้นฟูเมืองขึ้นหลายประการดังนี้

1) ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่ยาวนาน

อำเภอห้วยยอดถือเป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยาวนานมาตั้งแต่ก่อนยุคประวัติศาสตร์ จนกระทั่งถึงปัจจุบันโดยมีการขุดค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีหลายต่อหลายชิ้นที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความเชื่อ ความศรัทธาของคนในแต่ละยุคแต่ละสมัย เช่น หม้อสามขา เศษธูปพีช โครงกระดูกมนุษย์ เครื่องปั้นดินเผา พระพิมพ์ดินดิบ เป็นต้น และหลังจากผ่านยุคสมัยต่างๆ หลักฐานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีเหล่านี้ก็มีการสะสมเพิ่มพูนขึ้นตามการขยายตัวของการตั้งถิ่นฐาน ปัจจัยนี้ถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญของทั้งระดับอำเภอและระดับเทศบาลตำบลห้วยยอด ในการที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่สำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย

2) สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่มีคุณค่า

ด้วยประวัติศาสตร์ตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ที่ยาวนาน และการเข้ายึดครองใช้ประโยชน์จากพื้นที่ ของคนหลากหลายชาติพันธุ์ ก่อให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมที่หลากหลายและทรงคุณค่าขึ้นในเมืองห้วยยอด ไม่ว่าจะเป็นสถาปัตยกรรมเรือนพื้นถิ่น เรือนชาวสวน สถาปัตยกรรมแบบชิโน - โปรตุเกสแท้ สถาปัตยกรรมแบบชิโน - โปรตุเกสประยุกต์ สถาปัตยกรรมแบบจีน หรืออาคารทางศาสนา สถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่สะท้อนเรื่องราวของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และความเชื่อของคนในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี จึงถือว่าสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่ทรงคุณค่าเหล่านี้เป็นจุดแข็งที่สำคัญของเมืองห้วยยอด อันเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ และฟื้นฟูเมือง

3) สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์

เมืองห้วยยอดเป็นเมืองที่มีลักษณะภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะแตกต่างจากเมืองอื่น กล่าวคือมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาสลับกับเนินเขาเป็นลูกคลื่น ล้อมรอบด้วย ภูเขาสูงของเทือกเขาบรรทัดด้านตะวันออก ภูเขาขาว และ ภูเขาพระยอดด้านทิศเหนือ และเทือกเขาน้ำพรายด้านทิศใต้ มีลำธาร และคลองหลายสายไหลลงมาจากภูเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำผ่านพื้นที่เมือง ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีลักษณะเฉพาะดังกล่าวทำให้เมืองห้วยยอดได้รับการขนานนามว่า “เมืองในอ้อมกอดของ

ขุนเขา" กลายเป็นคุณค่าและความโดดเด่นที่ยากจะหาได้จากเมืองอื่นๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์ทั้งมรดกทางวัฒนธรรมและมรดกทางธรรมชาติ

4) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่สืบทอดอย่างเคร่งครัด

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวห้วยยอดเป็นมรดกที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษยาวนานกว่าร้อยปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวไทยเชื้อสายจีน ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจการค้า ประเพณี เทศกาล ความเชื่อ ความศรัทธา ตลอดจนคตินิยมการดำเนินชีวิต ล้วนแล้วแต่มีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น แม้ว่าวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าและเอกลักษณ์เหล่านี้จะผ่านกาลเวลาอันยาวนานรุ่นแล้วรุ่นเล่า แต่ความเข้มข้นและเคร่งครัดของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบดั้งเดิมไม่ได้ลดน้อยถอยลงตามกาลเวลา แต่กลับยิ่งทวีความเคร่งครัดมากขึ้น จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนามีมากขึ้นทุกปี คนรุ่นใหม่ให้ความสำคัญกับการสืบทอดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมอย่างเคร่งครัดเพราะตระหนักอยู่เสมอว่า วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเก่าแก่เหล่านี้ เป็นมรดกสำคัญที่สะท้อนความรุ่งเรืองของเมืองห้วยยอดอันเป็นความภาคภูมิใจของบรรพบุรุษของตน

5) ความเข้มแข็งของชุมชน

เมืองห้วยยอดประกอบด้วยชุมชนซึ่งแยกตามลักษณะทางกายภาพ และลักษณะของประชากรออกเป็น 8 ชุมชน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งเป็นอย่างยิ่ง ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองสูง ประธานชุมชนแต่ละชุมชนได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในชุมชน จึงเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับ และเป็นผู้มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในชุมชนสูง ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นจุดแข็งในการนำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองไปใช้ปฏิบัติจริง เพราะจะมีเครือข่ายชุมชนในรูปของประชาคมมีส่วนร่วมช่วยในการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของภาครัฐในการนำไปปฏิบัติจริง

6.2.2 จุดอ่อนของเมืองในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

เมืองห้วยยอดเป็นเมืองที่มีการขยายตัวของที่อยู่อย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งเป็นช่วงที่บทบาทของเมืองเปลี่ยนแปลงจากเมืองศูนย์กลางพาณิชย์กรรมมาเป็นเมืองศูนย์กลางที่อยู่อาศัย การขยายตัวของโครงการที่อยู่อาศัยที่ไร้การควบคุมนี้เองที่ก่อให้เกิดจุดอ่อนขึ้นกับเมืองห้วยยอด ได้แก่

1) ภูมิทัศน์ทางธรรมชาติกำลังถูกทำลาย

การรุกรานของโครงการที่พักอาศัยเข้าไปในพื้นที่ชนบท เป็นปัญหาที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นโดยเฉพาะในพื้นที่ 4 ชุมชนด้านทิศเหนือของเขตเทศบาล ได้แก่ ชุมชนควนหนังช้าง ชุมชนถนนแพรก ชุมชนตาชี และชุมชนวัฒนา ซึ่งก่อให้เกิดการทำลายภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ ที่

สวยงามและเป็นเอกลักษณ์ของเมือง สวนยางพารา สวนผลไม้ผสมผสาน รวมถึงป่าเศรษฐกิจ ที่เก่าแก่กลับแทนที่ด้วยโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้คุณค่าและเอกลักษณ์ของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติในเมืองห้วยยอดลดน้อยถอยลงไปทุกวัน

2) อาคารเก่าถูกแทนที่ด้วยอาคารใหม่

จุดอ่อนสำคัญอีกประการหนึ่งเป็นผลจากการขยายตัวของการใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นที่อยู่อาศัย และการลดลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการค้า ทำให้อาคารพาณิชย์หลายหลังซึ่งมีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบชิโน - โปรตุเกส และสถาปัตยกรรมแบบจีน ถูกรื้อถอนหรือปรับเปลี่ยนโครงสร้างให้สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอยอาคารที่เปลี่ยนแปลงไป บางหลังถูกทุบทำลายเนื่องจากสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมไปตามกาลเวลา และถูกแทนที่ด้วยอาคารสมัยใหม่ที่ไร้คุณค่า ก่อให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มอาคารและสูญเสียคุณค่าและเอกลักษณ์ด้านภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของเมืองไป

3) อาคารบ้านเรือนชำรุดทรุดโทรม

อาคารบ้านเรือนหลายหลังในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ถูกปล่อยให้ชำรุดทรุดโทรม และขาดการดูแลรักษาเนื่องจากไม่มีผู้อยู่อาศัย อาคารบางหลังเป็นอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีสูงมาก แต่กลับถูกปล่อยให้ผุพังกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรม เกิดเป็นทัศนอุจาดขึ้นในเมือง อาคารบ้านเรือนที่ชำรุดทรุดโทรมและถูกปล่อยให้รกร้างเหล่านี้ถือเป็นจุดอ่อนในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองที่สำคัญประการหนึ่ง

4) การขาดการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้การดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนนั่นก็คือ ความร่วมมือกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder) กลุ่มต่างๆ จุดแข็งสำคัญของเมืองห้วยยอดดังที่กล่าวข้างต้น คือ การมีชุมชนที่เข้มแข็งและมีคณะผู้บริหารเทศบาลที่มีเอกภาพ แต่ปัจจัยเพียง 2 สิ่งนี้ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้แผนพัฒนาเมืองประสบความสำเร็จ เพราะยังขาดการประสานงานกันของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนสำคัญที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

6.2.3 โอกาสของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

ในอดีตเมืองห้วยยอดจะต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงมากมายหลายครั้ง และยังคงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้งในอนาคต ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบทบาทของเมืองระยะหลัง เป็นปัจจัยที่มาจากภายนอกทั้งสิ้น ซึ่งปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเมืองทั้งในปัจจุบันและอนาคตบางอย่างก็ทำให้เกิดผลต่อเมืองในแง่บวก ซึ่งถือเป็นโอกาสของเมืองในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง อันประกอบด้วย

1) การเกิดศูนย์กลางการศึกษาแห่งใหม่

ในปีพ.ศ. 2548 มีการก่อสร้างอาคารเรียนถาวรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตศูนย์การศึกษา
 ตระกูลขึ้นบริเวณบ้านหนองยูง ด้านทิศเหนือของเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด หลังจากมีการเปิดสอน
 สาขาวิทยาการจัดการสาขาบริหารธุรกิจ และสาขาการจัดการการท่องเที่ยวโดยเช่าอาคารเรียนของ
 วิทยาลัยการอาชีพห้วยยอดอยู่หลายปี หลังจากมีอาคารเรียนถาวรมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตจึง
 เปิดรับนักศึกษามากขึ้น กลายเป็นศูนย์กลางการศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งใหม่ของภาคใต้ ซึ่งการ
 เกิดขึ้นของศูนย์การศึกษาแห่งใหม่นี้ทำให้เมืองห้วยยอดมีโอกาสที่จะพัฒนาองค์ความรู้ท้องถิ่น และ
 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยการสนับสนุนจากสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ที่จะเพิ่มจำนวนขึ้น
 ในอนาคต อันประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองในภาพรวม

2) การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวกับพื้นที่โดยรอบ

ในพื้นที่อำเภอห้วยยอด มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง
 มากมายหลายแห่ง เช่น ถ้ำทะเลเขากอบ (หนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวในโครงการ unseen Thailand
 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ทะเลสองห้อง (ค่ายลูกเสือเฉลิมพระเกียรติ) น้ำตกโดนคลาน น้ำ
 ตากปากแจ่ม เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขาน้ำพราย เขาห้วยแห้ง (ทุ่งกล้วยไม้รองเท้านารีเหลืองตรัง)
 เขาปินะ ถ้ำอิโสะ ถ้ำเขาวัดศรีวิหาร วัดहुแกง ถ้ำเขาสาย ถ้ำพระพุทธโกษีย์ ถ้ำตรา ถ้ำหมุดิน ถ้ำ
 เขาขาว วัดเขากอบ วัดเขาพระยอด วัดห้วยยอด เป็นต้น แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเหล่านี้มี
 เทศบาลตำบลห้วยยอดเป็นศูนย์กลาง ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถส่งเสริมให้เกิด
 เครือข่ายของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยมีเมืองห้วยยอดเป็นศูนย์กลางในการเชื่อมโยง ซึ่งจะทำ
 ให้แนวความคิดในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

3) นโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ

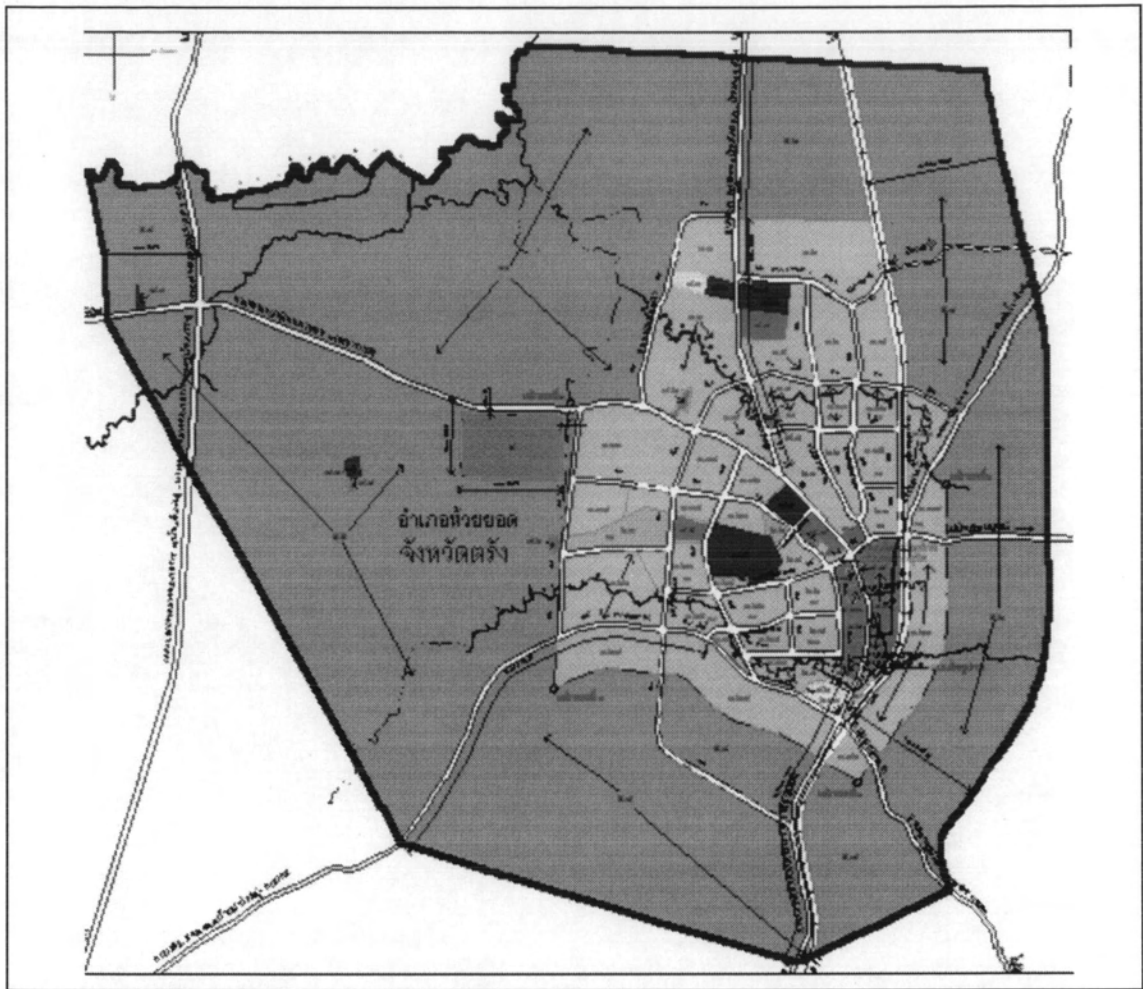
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนাজังหวัดตรังได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่จะพัฒนাজังหวัดตรังให้เป็น
 สวรรค์แห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาการเกษตรสู่สากล โดยการพัฒนาศักยภาพของ
 แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรม รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของระบบการบริหารจัดการ
 โดยสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจระดับรากหญ้า ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ขององค์กรปกครองส่วน
 ท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นให้เทศบาลเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาท้องถิ่น มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม สืบสานภูมิ
 ปัญญา สูการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบกับโครงการและกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ และสืบสาน
 ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของเทศบาลตำบลห้วยยอด ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับเมืองห้วย
 ยอด ที่จะพัฒนาเป็นเมืองต้นแบบของแนวความคิดในการอนุรักษ์ชุมชนเมืองในอนาคต

6.2.3 อุปสรรคเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

ดังที่กล่าวข้างต้นว่าจากอดีตสู่ปัจจุบันเมืองห้วยยอดจะต้องเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงหลายต่อหลายครั้ง ซึ่งปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยภายนอกทั้งสิ้น ปัจจัยบางอย่างก่อให้เกิดผลดีต่อแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง แต่ปัจจัยบางอย่างกลับให้ผลตรงกันข้าม ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อการอนุรักษ์ชุมชนถือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายแผนและโครงการต่างๆ ของเทศบาล โดยอุปสรรคสำคัญที่มีผลกระทบต่อเมืองอย่างรุนแรงมีหลายประการ ได้แก่

1) ผังเมืองรวมไม่สอดคล้องกับภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

ผังเมืองรวมเมืองห้วยยอดฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (พ.ศ.2539) ซึ่งมีผลบังคับใช้ถึง พ.ศ. 2554 กำหนดขอบเขตใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ จากสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและคาดการณ์จากสภาพที่ควรจะเป็นในอนาคตโดยขาดการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมโดยจะเห็นได้จากกำหนดพื้นที่เทศบาลแทบทั้งหมดเป็นพื้นที่อยู่อาศัยโดยใช้กรอบของโครงสร้างถนนเป็นขอบเขตของการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ โดยไม่คำนึงว่าพื้นที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่สวนยางพารา สวนผลไม้ผสมผสาน และสวนป่าเศรษฐกิจที่เก่าแก่ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น พื้นที่ริมคลอง พื้นที่ราบเชิงเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูก อีกทั้งยังกำหนดให้พื้นที่ฝั่งตะวันตกของเมืองเป็นพื้นที่อุตสาหกรรมขนาดใหญ่ตั้งอยู่ริมคลองห้วยแห้ง นอกจากนี้ในการกำหนดพื้นที่การใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ ยังไม่เห็นความสำคัญกับการใช้ที่ดินประเภทอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอีกด้วย ปัจจัยเหล่านี้ทำให้เมืองขยายตัวอย่างไร้การควบคุม พื้นที่อนุรักษ์เกษตรกรรมถูกครอบครองและรुक้าโดยพื้นที่ที่อยู่อาศัยของเมืองที่นับวันจะขยายตัวมากยิ่งขึ้น ชุมชนเก่าแก่ในพื้นที่เกษตรกรรมจะถูกทำลายลง รากฐานวิถีชีวิตของชาวสวนที่เคยผูกพันกับธรรมชาติจะถูกสั่นกินโดยวัฒนธรรมตะวันตกและลัทธิทุนนิยมที่เข้าครอบงำพร้อมๆ กับการขยายตัวของเมือง สถานการณ์เหล่านี้จะเกิดขึ้นหากไม่มีการปรับปรุงผังเมืองรวมให้มีความสอดคล้องกับคุณค่าของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและวัฒนธรรมของเมือง

ภาพที่ 6.7 ผังเมืองรวมเมืองห้วยยอดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

2) โครงการพัฒนาของรัฐ

ในการพัฒนาพื้นที่ที่รัฐบาลส่วนท้องถิ่นมักจะมุ่งประเด็นการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาเครือข่ายถนนโดยจะเห็นได้จากการพัฒนาโครงข่ายถนนเป็นชั้นๆ คล้ายใยแมงมุม ทำให้เมืองขยายตัวไปเกาะติดกับโครงข่ายถนน และเมืองขยายตัวเต็มพื้นที่ของโครงข่ายถนน แล้วก็มีแนวโน้มว่า จะมีการขยายถนนออกไปเป็นกรอบที่ใหญ่ขึ้น รูปแบบการพัฒนาโครงข่ายถนนในลักษณะนี้ไม่มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และวิถีชีวิตของคนในเมือง ทำให้เกิดการรुक้ำพื้นที่ชนบทและขวางเส้นทางน้ำไหลรวมถึงการสร้างถนนลงบนพื้นที่ลุ่มน้ำ (Watershed) ซึ่งก่อให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศและอาชีพเกษตรกรรมของชาวบ้าน นอกจากนี้ นโยบายของรัฐในการพัฒนาโครงข่ายถนนในระดับภูมิภาคยังก่อให้เกิดถนนเลียบเมือง ทำให้การเดินทางจากจังหวัดตรังไปยังจังหวัดกระบี่ ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ไม่จำเป็นต้องผ่านอำเภอห้วยยอด ซึ่งทำให้การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของอำเภอห้วยยอดเป็นไปได้ยากขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองทั้งสิ้น

3) การเกิดศูนย์กลางเมืองใหม่

การก่อตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตศูนย์กลางการศึกษาต้งในพื้นที่ทางตอนเหนือของเขตเทศบาล รวมทั้งการขยายตัวของเมืองด้านทิศเหนือ บริเวณชุมชนควนหนังข้า ,ชุมชนถนนแพรก, ชุมชนตาชี และชุมชนวัฒนา ทำให้เกิดแนวโน้มที่จะมีการพัฒนาศูนย์กลางเมืองใหม่นอกเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ซึ่งจะทำให้บทบาทความสำคัญของเมืองห้วยยอดลดลง และทำให้เกิดการแข่งขันในการจัดลำดับความสำคัญของนโยบาย การพัฒนาเมืองด้านต่างๆ ของภาครัฐกับเมืองอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียง

โดยสรุป การวิเคราะห์สวอท (SWOT Analysis) ของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมีหลายประการที่สอดคล้องกับการวิเคราะห์ ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง เช่น คุณค่าประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน คุณค่าและเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม การขยายตัวของเมืองรุกล้ำพื้นที่ชนบทตลอดจนการเกิดศูนย์กลางการศึกษาแห่งใหม่ ซึ่งผลสรุปจากการวิเคราะห์สวอทจะนำไปสู่การเพิ่มศักยภาพของจุดแข็ง และแก้ไขจุดอ่อน โดยอาศัยการส่งเสริมสนับสนุนจากโอกาสและป้องกันอุปสรรคที่จะส่งผลต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองต่อไป

6.3 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Analysis) ถือว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาหาแนวทางเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำให้เราทราบว่าประชาชน หรือองค์กร กลุ่มใดบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการอนุรักษ์ชุมชนเมือง และแต่ละกลุ่มมีความสัมพันธ์กันอย่างไร อะไรคือปัจจัยสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ในทางที่จะเป็นประโยชน์ หรืออะไรคืออุปสรรคที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ในทางลบต่อการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองโดยกระบวนการการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะแยกประเด็นที่ทำการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ 2) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

6.3.1 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ

กระบวนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นเมืองท่องเที่ยวหรือเมืองขนาดใหญ่ ดังนั้นเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์จึงจะแยกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็นกลุ่มใหญ่ ทั้งนี้เกณฑ์ในการจัดกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะแตกต่างกันตามลักษณะของเมืองและกรอบแนวคิดที่ต้องการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของสถาบันพระปกเกล้า จะแบ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลัก ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบเพื่อการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม (CECS) ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แบ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการด้านวัฒนธรรมออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนกลาง กลุ่มหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และกลุ่มภาคประชาชนและองค์กรสาธารณะ แต่ในกระบวนการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอดพบว่า ภาคประชาชนหรือชุมชน กับ ภาคองค์กรสาธารณะมีบทบาทหน้าที่ อำนาจ และข้อจำกัดที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ดังนั้นในการวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องออกเป็น 4 กลุ่ม ด้วยกัน คือ 1) กลุ่มหน่วยงานของรัฐส่วนกลาง 2) กลุ่มหน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น 3) กลุ่มองค์กรภาคสาธารณะ และ 4) กลุ่มชุมชน

6.3.1.1 หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง

หน่วยงานของรัฐส่วนกลาง มีหน้าที่หลักคือ การกำหนดนโยบายในภาพรวมอันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงโดยหน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่นถือเป็นกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเนื่องจากมีแหล่งงบประมาณจำนวนมาก มีอำนาจในการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ในพื้นที่ และเป็นแหล่งรวมความรู้เกี่ยวกับการจัดการภูมิทัศน์ธรรมชาติและวัฒนธรรมซึ่งสามารถกระจายไปยังท้องถิ่นได้ แต่ก็มีข้อจำกัดเนื่องจากขาดบุคลากรที่เพียงพอที่จะดำเนินนโยบายในระดับท้องถิ่นได้ โดยหน่วยงานของรัฐส่วนกลางที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมีอยู่ด้วยกันหลายหน่วยงาน ได้แก่

1) สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ กำหนดและจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อมระดับชาติ ศึกษา วิเคราะห์ ประสานและกำหนดมาตรการ เพื่อดำเนินการประกาศเขตพื้นที่คุ้มครอง ติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การดำเนินงานตามนโยบาย แผน และมาตรการ และจัดทำรายงานสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมและเป็นแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม (กองทุนสิ่งแวดล้อม)

2) กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ใน การดำเนินการสร้างจิตสำนึกและการรับรู้สาธารณะด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดทำฐานข้อมูลสิ่งแวดล้อมระดับจังหวัด และข้อมูลสารสนเทศเชิงภูมิศาสตร์

3) กรมศิลปากร มีหน้าที่ กำหนดและจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมระดับชาติการลงทะเบียน การดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์ การออกและบังคับใช้กฎข้อบังคับต่างๆ ภายได้ พรบ. โบราณสถาน แหล่งทุนเพื่อสนับสนุนงบประมาณการดำเนินการด้านการอนุรักษ์ (กองทุนโบราณคดี)

4) กรมโยธาธิการและการผังเมือง มีหน้าที่ใน การกำหนดนโยบายการวางแผนระดับชาติ และภูมิภาค การกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินและการควบคุมการพัฒนาเมืองผ่านผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะ

6.3.1.2 หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่น

หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่นในที่นี้ หมายถึง เทศบาลตำบลห้วยยอด และสำนักงานจังหวัดและสภาจังหวัด เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการมีหน้าที่รับเอานโยบายและแผนในภาพรวมจากหน่วยงานของรัฐส่วนกลางมาปฏิบัติในพื้นที่ ตลอดจนดูแลความเรียบร้อยและให้บริการโครงสร้างพื้นฐาน และกำหนดกรอบการพัฒนาในระดับท้องถิ่น มีอำนาจในงานออกกฎหมายที่บังคับใช้ในท้องถิ่น แต่ยังคงขาดงบประมาณในการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์ รวมทั้งยังขาดองค์ความรู้ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญสำหรับแนวทางการอนุรักษ์ชุมชนเมืองอีกด้วย หน่วยงานของรัฐส่วนท้องถิ่นทั้งสองหน่วยงานมีหน้าที่และอำนาจที่แตกต่างกันได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ในการการบริหารจัดการและการทำแผนระดับท้องถิ่น และพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการพื้นฐานในระดับท้องถิ่น เป็นแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาชุมชน (เงินทุนสะสมเทศบาล) สำนักงานจังหวัดและสภาจังหวัด มีหน้าที่ในการประสานงาน ควบคุมสั่งการ และการตัดสินใจระดับจังหวัด การกำหนดแผนงานบูรณาการระดับจังหวัด แหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมในระดับจังหวัดผ่านงบสภาจังหวัด

6.3.1.3 องค์การภาคสาธารณะ

องค์การภาคสาธารณะเป็นองค์กรที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในฐานะกลุ่มที่สนับสนุนให้เกิดเวทีสาธารณะให้กับภาคประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และบอกเล่าเรื่องราวของประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของเมืองหรือชุมชนของตน อีกทั้งยังเป็นเสมือนคลังสมองและตัวเร่งปฏิกิริยาเพื่อให้การดำเนินการด้านการอนุรักษ์อย่างถูกต้องเหมาะสม กลุ่มองค์กรสาธารณะเหล่านี้มักจะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากส่วนกลางหรือ เงินทุนจากภาคเอกชน มีหน้าที่สำคัญในการจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคม และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนในการกำหนดทิศทางการเป็นไปของเมืองของตนเอง โดยกลุ่มองค์กรภาคสาธารณะที่มีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด มีอยู่ด้วยกันหลายองค์กรได้แก่

1) สถาบันการศึกษาส่วนกลาง สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาหลายแห่งได้ให้ความสำคัญในการศึกษาวิจัยในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอด และพื้นที่ใกล้เคียงโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาควิชาการวางแผนภาคคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งใช้เมืองห้วยยอด

เป็นกรณีศึกษาตัวอย่างในการเรียนรู้ลักษณะของเมืองตลอดจนการสืบค้นคุณค่าและเอกลักษณ์ของเมืองห้วยยอด ซึ่งส่งผลให้เกิดความตื่นตัวขึ้นในกลุ่มชุมชน

2) สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น มีหน้าที่ในการเป็นแหล่งองค์ความรู้ การศึกษาวิจัย และแหล่งรวบรวมผู้เชี่ยวชาญระดับท้องถิ่น เป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ นักเรียนนักศึกษาและสาธารณชน สถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ทั้งระดับอาชีวศึกษาและสายสามัญ ในพื้นที่เมืองห้วยยอดและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ วิทยาลัยการอาชีพห้วยยอด มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตศูนย์การศึกษาตรง โรงเรียนห้วยยอด โรงเรียนห้วยยอดวิทยา โรงเรียนห้วยยอดคดลึงวิทยา คาร โรงเรียนวิวัฒน์วิทยา โรงเรียนธาดาอนุสรณ์ ล้วนแล้วแต่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้เกิดองค์ความรู้ท้องถิ่น เช่น การจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ท้องถิ่นอำเภอห้วยยอดของคณาจารย์จาก โรงเรียนห้วยยอดวิทยา เป็นต้น องค์ความรู้ท้องถิ่นเหล่านี้ได้รับการเผยแพร่เฉพาะในสถาบันการศึกษาเท่านั้น แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนให้เผยแพร่ในวงกว้างไปยังภาคประชาชน

3) สถาบันทางศาสนา สถาบันศาสนาในเมืองห้วยยอด เป็นผู้ครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินรายใหญ่ และเป็นศูนย์รวมด้านวัฒนธรรมและจิตใจของชุมชน ซึ่งในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ประกอบด้วยวัด 2 แห่ง คือ วัดห้วยยอด และวัดเขาพระยอด โบสถ์คริสต์ 1 แห่ง คือ คริสตจักรห้วยยอด และศาลเจ้าอีกหลายแห่ง เช่น ศาลเจ้าปูนถ้ำกึ่ง ศาลเจ้าแม่กวนอิม ศาลเจ้ากิ่งอ่อง ศาลเจ้าพ่อกวนอู ศาลเจ้าแม่ทับทิมทอง ศาลเจ้าแม่กวนอิมในเตา ศาลลูกสาวพ่อทวด ศาลเจ้าพ่อตาชี ศาลเจ้าจุงจือไท้เซียน ศาลเจ้าพ่อห้วยแห้ง เป็นต้น สถาบันทางศาสนาเหล่านี้ มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์ชุมชนเมืองเป็นอย่างดีในฐานะแหล่งรวมกิจกรรมทางสังคมที่ทรงอิทธิพลมากที่สุด เพราะกิจกรรมทางสังคมของชาวห้วยยอดส่วนใหญ่มักจะเป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวเนื่องกับศาสนาแทบทั้งสิ้น

4) มุลินีห้วยยอดการกุศล เป็นมุลินีเอกชนที่พัฒนามาจาก สถานสงเคราะห์คนอนาถา อำเภอห้วยยอด ซึ่งก่อตั้งขึ้นในช่วงที่อุตสาหกรรมเหมืองแร่กำลังเฟื่องฟูโดยพ่อค้ารับซื้อเหมืองแร่ไทยเชื้อสายจีน ปัจจุบันมุลินีมีบทบาทในการสนับสนุนด้านสถานที่ สำหรับจัดกิจกรรมสาธารณะต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน นับเป็นเวทีสาธารณะอีกแห่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการอนุรักษ์ชุมชนอย่างยิ่ง

5) หน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติและศิลปกรรมท้องถิ่น จังหวัดตรัง เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติการตรวจสอบเฝ้าระวัง และประสานงานระดับท้องถิ่น ปัจจุบันมีสำนักงานอยู่ที่อำเภอเมืองตรัง มีบทบาทในการสืบค้นคุณค่าและเอกลักษณ์ของพื้นที่ ซึ่งในปัจจุบันเป็นการสืบค้นข้อมูลในระดับอำเภอเท่านั้น ไม่ได้สืบค้นอย่างละเอียดระดับเทศบาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับแหล่งงบประมาณระดับท้องถิ่น บทบาทความสำคัญของหน่วยงานนี้ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดจึงไม่ชัดเจนมากนัก

6) องค์การพัฒนาคือร่วมมือระหว่างประเทศแห่งประเทศสวีเดน (The Swedish International Development Cooperation Agency : SIDA) ซึ่งให้การสนับสนุนในการสำรวจและจัดทำรายงานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในท้องถิ่น และศึกษาขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์หลายแห่งด้วยกัน เช่น ถ้าทะเลเขากอบ เป็นต้น ซึ่งความร่วมมือในลักษณะนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมของเมืองห้วยยอดในอนาคต

7) โครงการสร้างสรรคชีวิตสาธารณะ จัดเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นการเกิดชีวิตสาธารณะในชุมชนอย่างแท้จริง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ภาคประชาชน เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองห้วยยอดให้เป็นเมืองน่าอยู่และน่าเยือน โดยอาศัยทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและคุณค่า เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม มาเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมสาธารณะต่างๆ ก่อให้เกิดแรงกระตุ้นขึ้นในชุมชน ประชาชนมีความตื่นตัวในการที่จะรัก หวงแหน และภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองและเข้ามามีบทบาทในฐานะเครือข่ายการอนุรักษ์ชุมชนเมืองต่อไป

6.3.1.4 กลุ่มชุมชน

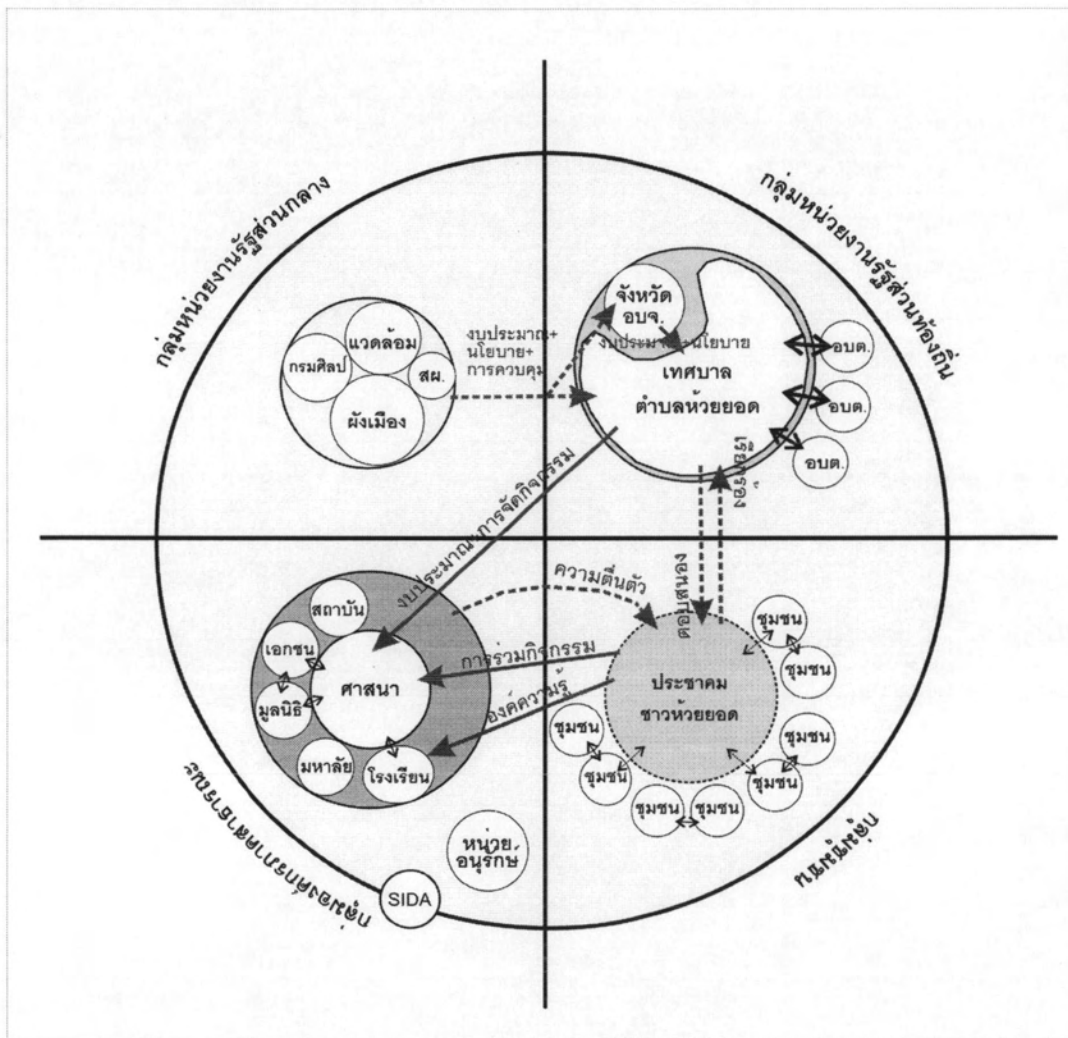
กลุ่มชุมชนถือเป็นกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ใหญ่และมีความสำคัญมากที่สุด ในกระบวนการพัฒนา มีบทบาทความสำคัญในฐานะเจ้าของบ้าน ซึ่งมีสิทธิและอำนาจในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง ซึ่งกลุ่มชุมชนทั้ง 8 ชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดได้รับการจัดตั้งเป็นชุมชนมาเป็นเวลานาน ทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็ง มีการใช้ระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้งประธานและคณะกรรมการชุมชนซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการขับเคลื่อนและผลักดันโครงการ แผน และนโยบายต่างๆ อันเกิดจากความคิดเห็นและความต้องการของชุมชน เสนอต่อเทศบาลเพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นในชุมชน

6.3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องจะใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เจ้าหน้าที่กองวิชาการและแผน เจ้าหน้าที่กองสวัสดิการสังคม สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอดนายกเทศมนตรี และคณะเทศมนตรี เทศบาลตำบลห้วยยอด ตัวแทนคณาจารย์ซึ่งเป็นคณะทำงานเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของสถาบันการศึกษาต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ตัวแทนนักผังเมืองจากสำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดตรัง หัวหน้าหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจังหวัดตรัง ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (กองอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและ

วัฒนธรรม) ตัวแทนเจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดตรัง ตัวแทนเจ้าหน้าที่สภาวัฒนธรรมอำเภอห้วยยอด เจ้าหน้าที่ธุรการมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตศูนย์ตรัง เจ้าหน้าที่ฝ่ายชุมชนสัมพันธ์วิทยาลัยการอาชีพห้วยยอด ประธานมูลนิธิห้วยยอดการกุศล ผู้ประสานงานโครงการความร่วมมือกับ SIDA ประธานชุมชนทั้ง 8 ชุมชน ตลอดจนเครือข่ายประเภทอื่นๆ เพื่อสรุปความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละกลุ่ม ว่ามีโครงสร้างที่เหมาะสมและส่งเสริมการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองมากน้อยเพียงใด

แผนภูมิที่ 6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของกลุ่มต่างๆ ในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

แผนภูมิที่ 6.1 แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองทั้ง 4 กลุ่ม พบว่า กลุ่มที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองมากที่สุดคือ กลุ่มหน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอด ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากทั้ง

หน่วยงานระดับจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล โดยจะเห็นได้จากโครงการด้านการอนุรักษ์ใน อดีตซึ่งล้วนแล้วแต่ขับเคลื่อนด้วยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสิ้น ในขณะที่กลุ่มหน่วยงานรัฐ ส่วนกลางมีบทบาทไม่มากนักในการพัฒนาเมือง มีเพียงการกำหนดนโยบายในภาพรวม และการ ควบคุมการพัฒนาโดยอาศัยผังเมืองรวมและกฎหมายต่างๆ เป็นเครื่องมือสำคัญ กลุ่มองค์กรภาค สาธารณะส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันทางศาสนาเป็นหลัก อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ ระหว่างองค์กรต่างๆ อย่างใกล้ชิดพอสมควร มีเพียงองค์กรพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศแห่ง ประเทศสวีเดน (SIDA) และหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมจังหวัดตรังเท่านั้น ที่แยกตัวออกไปและไม่มีความสำคัญในกระบวนการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองมากนัก ส่วน กลุ่มชุมชน ชุมชนแต่ละชุมชนมีความเข้มแข็ง มีคณะกรรมการชุมชนที่มีประสิทธิภาพมีหน้าที่ สอดส่องดูแล ปัญหาในชุมชนและเสนอต่อหน่วยงานของรัฐ แต่การรวมตัวกันของชุมชนทั้งแปด ชุมชน ในรูปของประชาคมชาวห้วยยอดยังไม่มีความชัดเจน ชุมชนที่มีลักษณะทางกายภาพและ สังคมที่ใกล้เคียงจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ในขณะที่ชุมชนที่มีพื้นฐานทางสังคมที่แตกต่าง กันจะมีความสัมพันธ์กันน้อยมาก ส่งผลให้ขาดเอกภาพของประชาคมชาวห้วยยอด ส่วน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของกลุ่มต่างๆ จากการศึกษา พบว่า กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ กับกลุ่มอื่นน้อยที่สุดคือ กลุ่มหน่วยงานรัฐส่วนกลาง ซึ่งมีบทบาทเพียงแค่ส่งมอบนโยบายใน ภาพรวมตลอดจนการควบคุมการพัฒนาไปยังกลุ่มหน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ไม่มี ความสัมพันธ์กับกลุ่มองค์กรภาคสาธารณะหรือกลุ่มชุมชนใดๆ ทั้งสิ้น ในขณะที่กลุ่มหน่วยงานรัฐ ส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานหรือ กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้กำหนด นโยบาย แผน และโครงการต่างๆ ที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง โดยให้การสนับสนุนการจัดตั้ง องค์กรชุมชน และจัดประชุมรับข้อความคิดเห็นของชุมชน (เทศบาลสัญจร) ตลอดจนการส่งเสริม สวัสดิภาพ และสวัสดิการภายในชุมชน แต่การประสานงานระหว่างสำนักงานเทศบาลตำบลห้วย ยอดกับองค์กรชุมชนยังไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดตอบสนองความต้องการที่ของประชาชนอย่างครบถ้วน ได้ ในขณะเดียวกันเทศบาลก็ให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่มีความ เกี่ยวพันกับศาสนา โดยผ่านคณะกรรมการของสถาบันทางศาสนาต่างๆ ทั้งวัด โบสถ์คริสต์ และ ศาลเจ้า อีกทั้งยังได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาจากทั้งส่วนกลางและ ส่วนท้องถิ่นรวมถึงองค์กรอิสระอื่นๆ อย่างแข็งขัน กลุ่มองค์กรภาคสาธารณะโดยเฉพาะสถาบันทาง ศาสนามีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นกลุ่มที่ ได้รับการสนับสนุนในการจัดกิจกรรมจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและได้รับความร่วมมือจาก ชุมชน ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันสถาบันการศึกษายังมี บทบาทในการรวบรวมองค์ความรู้ที่ได้รับจากการบอกเล่าจากชุมชน และเผยแพร่องค์ความรู้ให้กับ เยาวชนผ่านระบบการศึกษา และร่วมกับองค์กรอิสระอื่นๆ ในการสร้างแรงกระตุ้นและความตื่นตัว

ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เกิดขึ้นในชุมชน แต่ในปัจจุบันยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร

โดยสรุปแล้ว กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการตามแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง คือ กลุ่มหน่วยงานรัฐส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เทศบาลตำบล ห้วยยอด และกลุ่มองค์กรภาคสาธารณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันทางศาสนา ในขณะที่ภาคชุมชนยังไม่มียุทธศาสตร์มากนัก ดังนั้นการสร้างเวทีสาธารณะให้กลุ่มชุมชนเข้ามามีบทบาทในการเสนอแนะแนวทางตลอดจนให้ความร่วมมือในการดำเนินโครงการต่างๆ ภายใต้แผนการอนุรักษ์ชุมชนเมือง โดยได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลผ่านกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคม นับเป็นอีกกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้แนวความคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม การวิเคราะห์ผู้เกี่ยวข้องได้เสีย (Stakeholder Analysis) ด้วยการนำจุดอ่อน จุดแข็ง และพันธกิจของแต่ละส่วนมาพิจารณาประกอบกันจะนำไปสู่การสร้างพันธกิจร่วมและการกำหนดรูปแบบการดำเนินการร่วมกัน (Working modality) ซึ่งเป็นการพิจารณาทั้งในระดับหน่วยงานและองค์กร (Organizational & Institutional Analysis) รูปแบบที่ได้จะเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินการและช่วยส่งเสริมให้การทำงานประจำเกิดขึ้น อย่างเป็นระบบสนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมถึงการสร้างระบบในการเก็บข้อมูลที่มีโครงสร้างร่วมกันและแลกเปลี่ยนกันได้ ซึ่งจะช่วยให้หลีกเลี่ยงกรณีความขัดแย้งและจะนำไปสู่ความสำเร็จในการดำเนินการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

6.4 การวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนถือเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้แนวความคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์ และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด ทั้งนี้เพื่อให้แนวทางดังกล่าว ตอบสนองความต้องการ และเหมาะสมสอดคล้องกับคุณค่าและเอกลักษณ์ของภูมิทัศน์ทางธรรมชาติและภูมิทัศน์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนให้มากที่สุด โดยการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในครั้งนี้แยกประเด็นที่วิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน 2) ปัจจัยและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 3) แนวโน้มสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคต

6.4.1 สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน

ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด มีความสนใจในด้านการเมืองพอสมควร โดยสามารถดูได้จากสถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลที่ผ่านๆ มา เช่น สถิติการเลือกตั้งสมาชิกสภา

เทศบาลตำบลห้วยยอด จากข้อมูลสถิติผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นพบว่า ประชาชนชาวห้วยยอดออกมาใช้สิทธิเฉลี่ยร้อยละ 74 ซึ่งถือว่าสูงมากเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองอื่นๆ และเมื่อพิจารณาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนเพื่อประเมินสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของการกระจายอำนาจ ซึ่งทำการศึกษาโดยสถาบันพระปกเกล้า และนำมาปรับใช้กับการวางแผนด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมือง ซึ่งแบ่งกลุ่มตัวชี้วัดออกเป็น 6 กลุ่ม แต่ละกลุ่มประกอบด้วยตัวชี้วัดหลายตัวซึ่งจากการประเมินผลตัวชี้วัดแต่ละตัวร่วมกับเจ้าหน้าที่จากกองวิชาการและแผน กองสวัสดิการสังคม กองศึกษา และปลัดเทศบาลตำบลห้วยยอด สรุปผลการประเมิน ดังที่แสดงในตารางที่ 6.2

จากการประเมินตัวชี้วัดทั้ง 6 กลุ่ม จะเห็นได้ว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในบางตัวชี้วัดยังไม่ได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนเท่าที่ควร อย่างไรก็ตามก็ดีข้อมูลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูชุมชนเมืองระหว่างก่อนและหลังการดำเนินนโยบายด้านการอนุรักษ์แบบมีส่วนร่วมของเทศบาล นอกจากนี้การประเมินระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแบบจำลองของสถาบันพระปกเกล้าซึ่งพัฒนาจากแบบจำลองของ Arnstien ซึ่งแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 6 ระดับ โดยการประชุมปรึกษาหารือร่วมกับเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอด และตัวแทนจากเครือข่ายอนุรักษ์เมืองห้วยยอดนำมาผนวกกับการประเมินระดับการมีส่วนร่วมจากตัวชี้วัดทั้ง 6 กลุ่ม (ตารางที่ 6.2) สามารถสรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลตำบลห้วยยอดอยู่ในระดับที่ 2 คือการเปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชน โดยสังเกตได้จากโครงการของเทศบาลที่เชิญชวนประชาชนให้ร่วมแสดงความคิดเห็นผ่านเวทีสาธารณะและนำเอาความคิดเห็นเหล่านั้นมาปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเทศบาลฉบับที่ใช้ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2551-2553)

จากข้อมูลเชิงสถิติแสดงให้เห็นว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดมีความกระตือรือร้นในการออกไปใช้สิทธิทางการเมืองของตนมากขึ้นทุกๆ ปี ซึ่งถือเป็นปัจจัยบวกที่สำคัญในการสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองให้เกิดขึ้นในภาคประชาชน การรวมกลุ่มทางสังคมในเมืองห้วยยอดมีความเข้มข้นมากกว่าเมืองอื่นๆ เนื่องด้วยวิถีชีวิตที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มในทุกๆ วัน เช่น การพบปะสังสรรค์กันในร้านกาแฟช่วงเช้า การร่วมพิธีงานศพ และงานประเพณีหรือเทศกาลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาความเชื่อ เป็นต้น จากการสำรวจและสังเกตการณ์รูปแบบกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพบว่า ถึงแม้วิถีชีวิตของประชาชนชาวห้วยยอดจะเอื้อให้เกิดเวทีแสดงความคิดเห็นหลากหลายรูปแบบ แต่ในทางกลับกันการมีส่วนร่วมของประชาชนกลับจำกัดอยู่ในประชาชนเพียงบางกลุ่ม โดยกลุ่มประชาชนที่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นในการบริหารบ้านเมืองมากที่สุดคือ กลุ่มอายุตั้งแต่ 50-60 ปี ส่วนกลุ่มอายุที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเมืองน้อยที่สุด คือ

ตารางที่ 6.2 ผลการประเมินสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนจากตัวชี้วัดทั้ง 6 กลุ่ม

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	
กลุ่มที่ 1 รายได้และงบประมาณ		
1) งบประมาณที่องค์กรชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ	100,000	บาท/เดือน
2) งบประมาณที่องค์กรชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาคสาธารณะ	3,574	บาท/เดือน
3) งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน	-	บาท/เดือน
4) อัตราส่วนของงบประมาณที่ใช้จริงต่องบประมาณที่ได้รับ	48	%
กลุ่มที่ 2 กิจกรรมและโครงการ		
1) จำนวนกิจกรรมหรือโครงการที่ประชาชนดำเนินการเอง	6	ครั้ง/ปี
2) จำนวนกิจกรรมหรือโครงการที่ประชาชนเสนอให้กับภาครัฐ	12	ครั้ง/ปี
3) สัดส่วนของโครงการที่ประชาชนเสนอและโครงการที่ภาครัฐปฏิบัติจริง	10	%
4) โครงการที่ประชาชนเสนอผ่านประชาคมหรือเครือข่าย	1	ครั้ง/ปี
5) จำนวนโครงการที่ประชาชนและภาครัฐดำเนินการร่วมกัน	2	ครั้ง/ปี
6) จำนวนโครงการที่ประชาชนเสนอผ่านองค์กรชุมชน	16	ครั้ง/ปี
กลุ่มที่ 3 การรวมกลุ่ม		
1) จำนวนกลุ่มภาคสาธารณะในเมือง	3	กลุ่ม
2) จำนวนสมาชิกในแต่ละกลุ่ม	48	กลุ่ม
3) จำนวนกิจกรรมของกลุ่ม	14	ครั้ง/ปี
4) สัดส่วนของรายได้เสริมจากกรรวมกลุ่มต่อรายได้ทั้งหมด	15	%
กลุ่มที่ 4 การมีส่วนร่วมของประชาชน		
1) จำนวนครั้งที่ประชาชนเข้าร่วมประชุมกับเทศบาล	2	ครั้ง/ปี
2) จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมประชุมกับเทศบาลในแต่ละครั้ง	16	คน/ครั้ง
3) จำนวนครั้งที่เทศบาลเชิญประชาชนเข้าร่วมประชุม	2	ครั้ง/ปี
4) จำนวนกรรมการชุมชนที่ร่วมตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง	1	คน
5) จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมในประชาคมหรือกลุ่มเครือข่าย	11	คน
6) จำนวนประชาชนที่เข้าร่วมกำหนดแผน	16	คน
7) จำนวนเวทีสาธารณะที่จัดขึ้นโดยเทศบาล	1	ครั้ง/ปี
8) จำนวนโรงเรียนที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น	1	โรงเรียน

ตารางที่ 6.2 (ต่อ) ผลการประเมินสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนจากตัวชี้วัดทั้ง 6 กลุ่ม

ตัวชี้วัด	ผลการประเมิน	
กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมของราชการและเจ้าหน้าที่		
1) จำนวนเจ้าหน้าที่จากส่วนกลางที่เข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะ	2	คน
2) จำนวนครั้งที่นักวิชาการเปิดเวทีสาธารณะ	1	ครั้ง/ปี
3) จำนวนกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากเวทีสาธารณะ	2	ครั้ง/ปี
4) จำนวนเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นสมาชิกประชาคมหรือเครือข่าย	3	คน
5) จำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์โดยเฉพาะ	1	คน
กลุ่มที่ 6 กฎหมาย มาตรการและข้อบังคับ		
1) จำนวนกฎหมายท้องถิ่นที่รองรับบทบาทขององค์กรสาธารณะ	-	ฉบับ
2) จำนวนกฎหมายท้องถิ่นที่ใช้ควบคุมการพัฒนา	1	ฉบับ
3) จำนวนกฎหมายเทศบัญญัติเพื่อการอนุรักษ์ชุมชน	-	ฉบับ
อื่นๆ		
1) จำนวนครั้งของการประชาสัมพันธ์ด้านการอนุรักษ์	12	ครั้ง/ปี
2) จำนวนศูนย์วิทยุชุมชน	2	ศูนย์
3) จำนวนหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชน	2	หลักสูตร
4) จำนวนปราชญ์ชาวบ้านที่มีบทบาทในภาคสาธารณะ	7	คน

กลุ่มอายุตั้งแต่ 15-20 ปี และกลุ่มอายุ 20-25 ปี ตามลำดับ และหากสถานการณ์ยังคงเป็นเช่นนี้ ในระยะยาวนโยบายและแนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนจะต้องเผชิญกับปัญหาที่รุนแรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6.4.2 ปัจจัยและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการสังเกตการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการวางแผนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน พบว่ามีปัจจัยหลายประการที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในทางตรงกันข้ามก็พบว่ามีอุปสรรคหลายประการที่ลดโอกาสที่จะเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นกัน ดังนั้น ในกระบวนการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด จึงให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ปัจจัยอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อส่งเสริมปัจจัยและป้องกันอุปสรรคเหล่านั้นอันจะทำให้สถานการณ์การมี

ส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนดีขึ้นในอนาคต โดยจากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมในการเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายประการ ได้แก่

1) ความเชื่อความศรัทธาต่อศาสนา

กิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคมส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในเทศบาลตำบลห้วยยอด เป็นการรวมกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับหลักศาสนาแทบทั้งสิ้น แต่หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งจะพบว่า กิจกรรมทางศาสนาเหล่านั้นกลับสอดแทรกคำสอนให้คนในชุมชนรู้จักประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นโดยไม่หวังผลตอบแทน เพราะเชื่อว่าการทำบุญทำทาน หรือการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่นจะทำให้ได้ใกล้ชิดกับเทพเจ้ามากขึ้น ดังนั้น กิจกรรมทางศาสนาซึ่งเกิดจากความเชื่อความศรัทธาของคนในชุมชน จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดชีวิตภาคสาธารณะขึ้นกับคนในชุมชน

2) ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน

ความเข้มแข็งของผู้นำชุมชนถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น เนื่องจาก ประธานชุมชนและคณะกรรมการชุมชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดล้วนแล้วแต่ได้รับเลือกโดยคนในชุมชนซึ่งมาใช้สิทธิในการมาลงคะแนนมากกว่า ร้อยละ 90 ในทุกชุมชน ดังนั้นประธานและคณะกรรมการชุมชนจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลด้านความคิดต่อคนในชุมชนมากที่สุด ซึ่งจากการประเมินโดยการสัมภาษณ์คนในชุมชนพบว่าผู้นำชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ล้วนแล้วแต่มีความเข้มแข็งประกอบด้วยคณะกรรมการชุมชนที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย และเป็นกลุ่มบุคคลที่อุทิศตนเพื่องานสาธารณะอย่างแท้จริง จึงส่งผลให้คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองไปด้วย แต่ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับชุมชนคือยังขาดการประสานงานกันระหว่างชุมชน จึงทำให้ขาดเอกภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนจากทุกชุมชน

3) การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ

ภาครัฐในที่นี้หมายถึง สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอด ประสบความสำเร็จอย่างยิ่งในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมสาธารณะโดยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ได้แก่ ป้ายประชาสัมพันธ์ขนาดใหญ่ วิทยุชุมชน การประชาสัมพันธ์ผ่านโรงเรียนในสังกัด แผ่นประกาศและใบปลิว ทำให้กิจกรรมสาธารณะของเทศบาลมีผู้คนให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก เช่น กิจกรรมถนนเด็กเดิน กิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา การเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น

4) วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นแบบดั้งเดิม

วิถีชีวิต ประเพณีท้องถิ่นของชาวห้วยยอดถือเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ วิถีชีวิตของชาวไทยเชื้อสายจีนในอำเภอห้วยยอดซึ่งจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในช่วงเช้าในร้านกาแฟ เพื่อพูดคุยซักถามสารทุกข์สุกดิบ ตลอดจนจนความเป็นไปในบ้านเมือง ซึ่งคณะผู้บริหารของเทศบาลในหลายยุคหลายสมัยใช้สภาพาแฟลักษณะนี้เอง

เป็นเวทีรับฟังความคิดเห็น รวมถึงคำร้องเรียนของชุมชน เพื่อนำไปแก้ไขปรับปรุงแผนและนโยบาย ในการพัฒนาเมือง ดังนั้นจะสังเกตได้ว่าร้านกาแฟจะเป็นแหล่งติดป้ายประชาสัมพันธ์ที่มีอิทธิพล มากที่สุด เพราะชาวห้วยยอดแทบทุกคนจะต้องเข้าร้านกาแฟไม่ช่วงใดก็ช่วงหนึ่ง นอกจากนี้ ประเพณีท้องถิ่นบางอย่างก็เป็นตัวช่วยส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมเช่นกัน โดยเฉพาะ อย่างยิ่งประเพณีงานศพ ซึ่งจะติดป้ายประกาศ ซึ่งมีรายชื่อของลูกหลานผู้เสียชีวิตอยู่ด้วย ผู้ที่สนิท สนมคุ้นเคยกับผู้ตายหรือญาติผู้ตายจะมาร่วมไว้อาลัย ในงานศพของท่านผู้กว้างขวางบางงานรวม คนห้วยยอดเอาไว้ในงานแทบทั้งอำเภอ

5) พื้นที่สาธารณะ

ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอด ประกอบด้วยพื้นที่สาธารณะมากมายหลายแห่ง บางพื้นที่ก็ เป็นพื้นที่สาธารณะถาวร เช่น สวนสาธารณะตำหนักรัตนมัย สนามกีฬาากลางอำเภอห้วยยอด เป็น ต้น บางพื้นที่ก็เป็นพื้นที่สาธารณะชั่วคราว เช่น ถนนเพชรเกษม ถนนมหามิตร เป็นต้น พื้นที่ สาธารณะเหล่านี้ มักจะถูกใช้จัดกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคมหลากหลายประเภท เช่น กิจกรรม วันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ กิจกรรมมหรสพ เป็นต้น พื้นที่สาธารณะ จึงถือเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม

นอกจากปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนแล้ว ในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอดยังมีอุปสรรคที่ต่อการเกิดการรวมกลุ่มทางสังคมอีกหลายประการ ได้แก่

1) การขยายตัวของเมือง

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เมืองห้วยยอดได้เปลี่ยนแปลงบทบาทของเมืองจากเมืองศูนย์กลาง พาณิชยกรรมมาเป็นศูนย์กลางที่อยู่อาศัย ทำให้เกิดการขยายตัวของเมืองโดยเฉพาะในพื้นที่ด้านทิศ เหนือของเขตเทศบาล ได้แก่ ชุมชนควนหนังข้า ชุมชนถนนแพรก และชุมชนวัฒนา และเกิด โครงการที่อยู่อาศัยแบบหมู่บ้านจัดสรรขึ้น เป็นหมู่บ้านที่มีรั้วรอบขอบชิดและแยกตัวออกจากชุมชน โดยรอบชัดเจน แม้ว่าในปัจจุบันการเกิดหมู่บ้านจัดสรรลักษณะนี้จะไม่มีผลกระทบต่อการรวมกลุ่ม ทางสังคมมากนัก แต่หากปล่อยให้โครงการหมู่บ้านจัดสรรขยายตัวอย่างไร้การควบคุม ย่อมจะเป็น อุปสรรคต่อการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคตอันใกล้

2) แนวทางการดำเนินชีวิตของคนยุคใหม่

ในสังคมที่มีการแข่งขันสูง และสภาวะเศรษฐกิจที่ซบเซา ทำให้ประชาชนที่ดำเนินชีวิตตาม กระแสของทุนนิยม ต้องขวนขวายหารายได้เพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง จนไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรม ทางสังคมหรือมีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง เพราะเห็นว่าเป็นเรื่อง ไกลตัว ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับตนมากนัก

3) ค่านิยมทางการศึกษา

ค่านิยมของชาวห้วยยอดที่เชื่อว่าระบบการศึกษาของสถาบันการศึกษาในตัวเมือง หรือในเมืองใหญ่ๆ ย่อมดีกว่าสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยยอดแทบทั้งหมดต้องออกไปศึกษาในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นในอำเภอเมืองตรัง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา หรือกรุงเทพมหานคร ส่วนสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมีหน้าที่รองรับนักเรียนจากพื้นที่ตำบลต่างๆ โดยรอบเขตเทศบาลเท่านั้น ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้เยาวชนในพื้นที่ต้องละทิ้งถิ่นฐานบ้านเกิดและชาติจิตสำนึกในการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง เพราะไม่รู้สึกรักและหวงแหนในบ้านเกิดของตนเองมากนัก

4) การขาดการประสานงานระหว่างชุมชนกับรัฐ

แม้ว่าชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดทั้ง 8 ชุมชน จะได้รับการยกย่องว่าเป็นชุมชนที่เข้มแข็งอีกทั้งคณะผู้บริหารของเทศบาลเองก็ถือว่ามีเอกภาพ แต่การขาดการประสานงานกันระหว่างชุมชนกับเทศบาลทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการร่วมกิจกรรมทางสังคม และมีส่วนร่วมในการวางแผนด้านต่างๆ ของเทศบาล

5) ช่องว่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจ

ชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยอดมีรายได้เฉลี่ยของประชากรต่อคนต่อปี แตกต่างกันไปถึง 3 เท่า (ชุมชนถนนแพรกมีรายได้เฉลี่ยของประชากรเท่ากับ 59,432 บาท/คน/ปี ในขณะที่ชุมชนหน้าวัดห้วยยอดมีรายได้เฉลี่ยของประชากรเพียง 19,282 บาท/คน/ปี) ความแตกต่างของสภาพเศรษฐกิจซึ่งสอดคล้องในรูปแบบการประกอบอาชีพทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชุมชนซึ่งในอนาคตอาจกลายเป็นข้อขัดแย้ง และอุปสรรคสำคัญในการสร้างกิจกรรมการรวมกลุ่มทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

6.4.3 แนวโน้มสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคต

ในอนาคตสถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนในเทศบาลตำบลห้วยยอดมีแนวโน้มที่จะดีขึ้น เนื่องจากเทศบาลเริ่มให้ความสำคัญกับการประสานงานกับชุมชน โดยจัดกิจกรรมภายในชุมชนมากขึ้น มีการจัดเทศบาลสัญจรขึ้นในทุกชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนพัฒนาเมือง ในขณะเดียวกัน กระแสของการปลูกจิตสำนึกในการรักถิ่นฐานบ้านเกิด ได้รับการยอมรับในวงกว้าง เยาวชนที่สำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและอาชีวศึกษาจากภายนอกพื้นที่ กลับเข้ามาช่วยสืบทอดวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นรวมถึงการพัฒนาเมืองห้วยยอดให้น่าอยู่มากขึ้น องค์การภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานเทศบาลตำบลห้วยยอด และองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรังก็เล็งเห็นความสำคัญของการเพิ่มพื้นที่สาธารณะในท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมสาธารณะในระดับอำเภอโดยในปัจจุบัน (พ.ศ. 2550) กำลังดำเนินการก่อสร้างสวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เนื่อง

ในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา บนพื้นที่เขตทางการรถไฟ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนพื้นที่สาธารณะขึ้นอีกในอนาคต ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลดีต่อการสร้างการรวมกลุ่มทางสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการตามนโยบายการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วยยอด ตลอดจนเป็นแรงผลักดันให้เกิดความรัก ความหวงแหน และความภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดของชาวห้วยยอด และนำพาเมืองห้วยยอดไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต

6.5 การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของนโยบายจากภาครัฐกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง

ในกระบวนการวางแผนเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง กระบวนการวิเคราะห์ที่สำคัญอย่างยิ่ง คือ การวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของนโยบายจากภาครัฐกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง กล่าวคือ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้วางแผนทราบว่า แนวทางการพัฒนาเมืองเป็นไปได้ในทิศทางใด วิสัยทัศน์ หรือทัศนคติ ของผู้บริหารมีแนวโน้มเป็นอย่างไร มีความสอดคล้องกับแนวความคิดด้านการอนุรักษ์ชุมชนเมืองมากน้อยแค่ไหน มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ และปัจจัยใดบ้างที่เป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์ ซึ่งในพื้นที่เมืองห้วยยอด หน่วยงานของรัฐที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาเมืองมี 2 ระดับ คือ สำนักงานจังหวัด หรือสภากลางจังหวัดตรัง และเทศบาลตำบลห้วยยอด

การวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดตรังได้ดำเนินการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจังหวัดตรังโดยมีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาจังหวัดตรังให้เป็น "สวรรค์แห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาเกษตรสู่สากล" โดยการพัฒนาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และวัฒนธรรมรวมทั้งพัฒนาศักยภาพระบบการบริหารจัดการระบบเครือข่ายและการตลาดในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมการเกษตรโดยการเพิ่มผลผลิตที่มีประสิทธิภาพและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน การเพิ่มมูลค่าเพิ่มจากห่วงโซ่การผลิตและการสร้างความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจระดับรากหญ้า ซึ่งประเด็นยุทธศาสตร์ของจังหวัดทั้ง 2 ประเด็น ล้วนแล้วแต่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดแนวความคิดในการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองอย่างยั่งยืนทั้งสิ้น

ในขณะที่แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอดในช่วง 5 ปี (พ.ศ.2551-2555) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นจะพัฒนาเมืองห้วยยอด ให้ "ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วม เป็นแหล่งเมืองน่าอยู่ ควบคู่การบริหารจัดการที่ดี" โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ชุมชนเมือง คือ การจัดกิจกรรมส่งเสริมงานประเพณีท้องถิ่นตลอดจนอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมและสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อชุมชนและสังคม และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเทศบาล รวมถึงสนับสนุนให้องค์กรชุมชนต่างๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชนของตนเอง แนวทางตามแผนยุทธศาสตร์การ

พัฒนาเทศบาลตำบลห้วยยอด เน้นความสำคัญของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการสร้าง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาล ซึ่งมีส่วนสนับสนุนแนวความคิดในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ของเมืองห้วยยอดในบริบทของการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองทั้ง 5 ประเด็น คือ 1) การวิเคราะห์ศักยภาพ ปัญหา และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง 2) การวิเคราะห์ สภาวะการณ์ (SWOT Analysis) 3) การวิเคราะห์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Stakeholder Analysis) 4) การ วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participatory Analysis) และ 5) การวิเคราะห์ความ เชื่อมโยงของนโยบายจากภาครัฐกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมือง ทำให้ทราบถึงสถานการณ์ต่างๆ ของ เมืองห้วยยอด ซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์เพื่อวางแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองห้วย ยอดในขั้นตอนต่อไป